

інструментом позиціонування продукту.

Надалі варто скорегувати обрану стратегію відповідно до етапу життєвого циклу, на якому в даний момент знаходиться товар. Для одержання максимально можливого прибутку рівень цін необхідно змінювати відповідно до зміни етапу життєвого циклу товару. Основна ідея полягає в тому, що експортний портфель варто модифікувати у контексті зміни умов ринку, по мірі того, як продукт просувається від своєї вихідної стадії до стадії зросту, конкурентного колювання, насичення ринку й зниження попиту.

Література:

1. Зовнішньоекономічна діяльність: теорія і практика сучасного менеджменту / [Батченко Л. В., Дроздова Г. М., Дятлова В. В. та ін.]. – Донецьк, 2005. – 244 с.
2. Волкодавова Е. В. Экспортный потенциал промышленных предприятий: теория, методология, практика: монография / Е. В. Волкодавова. – Самара: Издательство Самарского государственного экономического университета, 2007. – 159 с.
3. Дружиніна В.В. Першо завдання експортного потенціалу машинобудівних підприємств з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності / В. В. Дружиніна, Л. В. Різниченко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 7 (109). – С. 246–252.
4. Міжнародний бізнес: теорія і практика : монографія / [Н. М. Лисиця, Л. В. Базалієва, Л. І. Піддубна та ін.]. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 140 с.
5. Управління експортним потенціалом України: монографія / А.А. Мазаракі [та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А.А. Мазаракі; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 210 с.
6. Піддубна Л. І. Міжнародна конкурентоспроможність підприємства: теорія та механізм забезпечення : монографія / Л. І. Піддубна. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2011. – 400 с.
7. Fatemi K. Contemporary developments in international business / K. Fatemi and D. Jourdan. – Paris : ESKA, 2002. – 432 p.

Petina O. M.

Postgraduate

Kirovohrad National Technical University, Ukraine

THE INNOVATIVE YOUNG POTENTIAL OF UKRAINE: ASSESSMENT AND PROSPECTS

Петіна О. М.

аспірант

Кіровоградський національний технічний університет, Україна

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МОЛОДІ УКРАЇНИ: ОЦІНКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ

The article says about the category "innovative young potential". Shows determinants that influence the innovative activity of young. Evaluations of existing innovative young potential of Ukraine, the main problems of it's implementation. Describe the use of youth prospects innovation potential in the context of the analysis.

Keywords: innovative development, creative work, young, innovative young potential

В статті розглянуто сутність категорії «інноваційний потенціал молоді». Наведено визначальні чинники, що впливають на інноваційну активність молоді. Проведено оцінку наявного інноваційного потенціалу молоді України, визначено основні проблеми його реалізації. Описано перспективи використання молодіжного інноваційного потенціалу в контексті проведеного аналізу.

Ключові слова: інноваційний розвиток, творча праця, молодь, інноваційний потенціал молоді

На сьогодні інноваційний шлях розвитку є невід'ємною або навіть визначальною складовою економічного зростання будь-якої країни світу. Досвід розвинених країн засвідчує, що лише за умови широкого впровадження інноваційних розробок можливо наповнити як ринок конкурентоспроможною продукцією вітчизняного виробництва. Натомість, на даний момент спостерігається зовсім інша ситуація: замість високотехнологічної наукоємної продукції вітчизняний експорт здебільшого представлений напівфабрикатами низького рівня обробки та сировиною, що, у свою чергу, є найяскравішим доказом нераціонального використання природних багатств. У зв'язку з цим вкрай

необхідним і доцільним є процес інноваційного заміщення на багатьох підприємствах країни та навіть в цілих галузях, оскільки майбутній образ національної інноваційної системи багато в чому буде залежати від можливостей держави вчасно мобілізувати свій внутрішній інноваційний потенціал.

В економічно розвинених країнах в результаті безперервного процесу технологічної модернізації скорочується частка людей, зайнятих рутинною, стандартною працею і підвищується частка фахівців, зайнятих у сфері інтелектуальної, творчої праці. Повністю згодні з професором О. Ф. Морозовим в тому, що шлях реалізації думок представників всіх соціально-економічних рівнів – це перетворення їх знань у інновації, принципово нові, створені на основі сучасних досягнень науки і застосовані в елементи продуктивних сил, форми і методи організації продуктивних сил, соціо-еколого-економічних відносин між суб'єктами, що безпосередньо та опосередковано причетні до їх створення і використання, які суттєво підвищують ефективність суспільного виробництва, сприяють його технологічному розвитку, збереженню та відтворенню навколишнього природного середовища і створюють передумови для сталого розвитку українського суспільства на основі економіки знань [4, с. 19].

Творча праця є особливо важливою для молодих дослідників. Відомо, що інтелект пов'язаний з низкою інтелектуальних здібностей та творчих нахилів, притаманних людині (сприйняття інформації, її запам'ятовування, передавання мовними засобами, формування образів, самоусвідомлення, прояв характеру, елементів творчості, інтуїції тощо) [2, с. 48]. Тому, саме молоді дослідники є найцікавішою з точки зору аналізу групою дослідників, оскільки вони тільки починають розгортати свою діяльність, але результати їх роботи формують заділ на майбутнє. Вони часто мають схильність до ризику, до виробітку несподіваних рішень, які знаходяться поза тих стереотипів, що панують у суспільстві. Навіть не цілком затребувані на даний момент ідеї молодих вчених можуть виявитися актуальними через деякий час. Разом з тим, мотивація молодих дослідників не завжди постійна, і їм потрібні додаткові стимулюючі заходи з метою підтримки успішної реалізації науково-дослідних проєктів.

Інноваційний потенціал молоді як частину загального інноваційного потенціалу населення розглядаємо як готовність цієї соціально-демографічної категорії проєктувати зміни у сфері думки або діяльності, що мають на меті зміни дійсних обставин життя людей. Цікавою з цієї точки зору є гуманістична концепція молоді І. М. Ільїнського, що включає вісім базових положень [3, с. 17]:

1. Молодь - це об'єктивне суспільне явище, яке виступає як велика специфічна вікова підгрупа. Ключем до пізнання природи молоді є діалектика цілого і частини («молодь - частина суспільства»). Специфічні, зумовлені віком проблеми молоді в будь-якому суспільстві полягають у тому, що: молодість тісно пов'язана з ідеєю залежності; велика частина молоді (учні, студенти) ще не включена в процес виробництва і тому «живе в кредит»; більшість молодих людей не володіє особистою самостійністю у прийнятті рішень, що стосуються їхнього життя; перед молодими людьми стоїть проблема вибору сфери трудової діяльності, вибору професії; молоді люди вирішують проблему морального і духовного самовизначення.

2. Молодь двоїста за своєю природою: молодь - явище біологічне і соціальне, що визначає зв'язок її психофізичного та соціального розвитку.

3. Молодь - явище конкретно-історичне. Це означає, що «число визначень молоді може дорівнювати числу конкретних товариств, кожне з яких виводиться із загального визначення молоді і в той же час служить базою для конкретизації цього визначення».

4. Молодь - це носій величезного інтелектуального потенціалу, особливих здібностей до творчості.

5. Молодь одночасно є об'єктом і суб'єктом соціалізації, що визначає її соціальний статус.

6. Молодь знаходить суб'єктність у міру самоідентифікації, самоусвідомлення своїх інтересів, зростання своєї організованості.

7. Молодь - носій процесів, які розгорнуться на повну потужність в майбутньому.

8. Молодь - об'єкт комплексних, міждисциплінарних досліджень, які тільки в своїй сукупності можуть дати достатньо достовірну картину про неї.

Тому пропонуємо таке визначення: *інноваційний потенціал молоді* □ це соціально-економічна категорія, що виступає компонентою трудового потенціалу молоді та передбачає наявність комплексу специфічних характеристик, внутрішніх можливостей і здібностей молодих людей, а також новаторських поглядів на вирішення актуальних проблем та завдань, що в свою чергу дозволяє молоді займатися інноваційною діяльністю і функціонувати в сучасному суспільстві.

З усього вищесказаного виникає необхідність оцінки наявного інноваційного потенціалу молоді України та перспектив його використання. Розкриття інноваційного потенціалу молоді залежить від стану та спроможності інноваційної сфери виготовляти та вживати продукти інноваційної діяльності.

В першу чергу варто відзначити, що науково-технологічний розвиток України залишається вкрай нерівномірним. З високим (у тому числі світовим) рівнем досягнень в одних сферах співіснують проблемні зони технологічного відставання, розміри якого набувають деструктивних масштабів. Ці диспропорції розвитку регулярно фіксуються як вітчизняними статистичними дослідженнями, так і світовими рейтингами конкурентоспроможності та інноваційної готовності. Більш реалістичним показником оцінки наявного науково-технологічного потенціалу є кадровий аналіз.

Україна традиційно вважається державою з вагомим науковим потенціалом, визнаними у світі науковими школами, розвиненою системою підготовки кадрів. Але, хоча і відбувається інформатизація світового простору та популяризація науково-дослідницьких чинників в усіх сферах людської діяльності, престижність статусу науковця в українському суспільстві знижується, що негативно впливає на динаміку кадрового потенціалу.

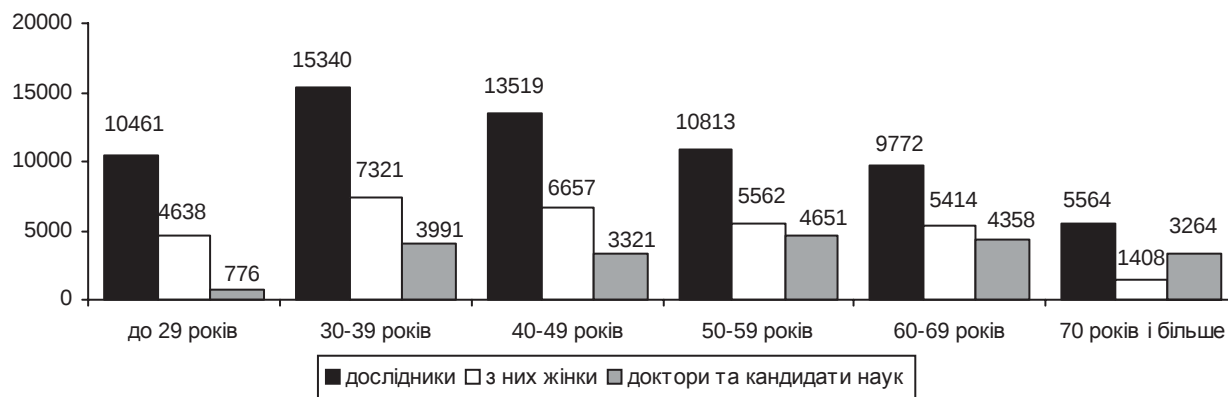

Рис. 1. Розподіл кількості дослідників у 2013 році за статтю і віком, осіб

Побудовано автором за джерелом [1]

У 2013 р. загальна кількість працівників організацій, які виконували наукові та науково-технічні роботи становила 123,2 тис. осіб, що менше на 5,2% порівняно з відповідним періодом 2012 р., у т. ч. дослідників – на 4,3%, техніків – на 9,1%, допоміжного персоналу – на 5,1%, інших працівників – на 5,5% [5, с. 9]. Частка виконавців наукових досліджень і розробок (дослідників, техніків і допоміжного персоналу) у 2013 р. у загальній кількості зайнятого населення становила 0,49% (у 2011 р. – 0,54%, у 2012 р. – 0,52%), у т.ч. дослідників – 0,32% (0,35% і 0,34%). При загальній тенденції скорочення кількості виконавців наукових досліджень і розробок число докторів наук серед них збільшилось на 1%, кандидатів наук – зменшилось на 0,2% і у 2013 р. їх питома вага становила 20,3% (4532 доктори наук та 15893 кандидати наук). Частка дослідників з науковими

ступенями збільшилась на 1,3 в.п. і склала 31% [5, с. 29]. Варто зазначити, що саме кандидати і доктори наук, що зайняті науковою діяльністю і є основною продуктивною силою у створенні інновацій в Україні.

Вікова структура аспірантів та докторантів має суттєві відмінності. Так, переважна більшість (76 %) аспірантів має вік до 30 років (35 % – до 25 років, 41 % – 25-29 років), тоді як більшість докторантів (46 %) вже досягли 40 років.

Таким чином, ситуація в українській науці характеризується існуванням величезного розриву між рівнем досліджень провідними науковими школами і загальним рівнем і активністю дослідницької діяльності в цілому.

У 2013 р. інноваційною діяльністю у промисловості займалися 1715 підприємств, або 16,8% обстежених промислових (у 2012 р. – 1758, або 17,4%). На технологічні інновації 1337 підприємств витратили 9,6 млрд. грн. (у 2012р. – 1362 підприємства і 11,5 млрд. грн.). Наукоємність промислового виробництва знаходиться на рівні 0,3 %, що на порядок менше від світового рівня. Зростання ВВП за рахунок введення нових технологій в Україні оцінюється всього у 0,7–1,0 % [5, с. 163].

Таблиця 1

Рівень науково-технічного та інноваційного розвитку деяких країн за значенням Глобального індексу інновацій, 2014 р.

Країна	Значення індексу
Країни-лідери	
Сінгапур	2,45
Південна Корея	2,26
Швейцарія	2,23
Ісландія	2,17
Фінляндія	1,87
США	1,80
Японія	1,79
Швеція	1,64
Люксембург	1,54
Країни-„послідовники”	
Великобританія	1,42
Канада	1,42
Ізраїль	1,36
Австрія	1,15
Франція	1,12
Німеччина	1,12
Австралія	1,02
Країни – „помірні інноватори”	
Естонія	0,94
Бельгія	0,86
КНР	0,73
Кіпр	0,63
Португалія	0,60
Угорщина	0,51
Чехія	0,41
Країни, що йдуть навздогін	
Словаччина	0,21
Литва	0,16
Греція	0,12
Росія	- 0,09
Україна	-0,45
Азербайджан	- 0,54
Грузія	- 0,72
Аргентина	- 0,97
Венесуела	- 1,37
Зімбабве	- 1,63

У 2013 р. загальний обсяг витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт власними силами організацій порівняно з 2012 р. збільшився на 0,4% і становив 11161,1 млн.

грн., у т. ч. матеріальні витрати – на 2,7%, капітальні витрати – на 14,9%, з них витрати на придбання устаткування – на 22,3%. Обсяг витрат на оплату праці зменшився на 3,9%. Середньомісячна заробітна плата виконавців досліджень і розробок зросла з 3180 грн. у 2012р. до 3458 грн. у 2013 р., що на 5,9% більше середнього рівня заробітної плати в економіці України і значно вище, ніж в установах охорони здоров'я та надання соціальної допомоги (2367 грн.) і закладах освіти (2700 грн.), але нижче рівня оплати праці у сфері інформації та телекомунікацій (4599 грн.) і фінансової та страхової діяльності (6275 грн.) [1].

Неадекватна фінансова і податкова політика щодо стимулювання науково-технічного розвитку та інноваційної активності, що здійснюється в Україні, є однією з ключових причин законсервованого технологічного відставання (а в деяких галузях - деградування) України. За значенням Глобального інноваційного індексу наша держава сьогодні відноситься до нижчої групи «країн, що йдуть навздогін» (табл. 1).

При цьому найслабкішими ланками у потенціалі науково-технологічного розвитку є як раз фінансова активність держави і недержавного сектору у підтримці інновацій і технологій.

Найбільші перешкоди щодо провадження передових технологій, на нашу думку, становить обмеженість фінансування. Обсяг фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у 2013 р. за рахунок державного бюджету зменшився порівняно з 2012 р. на 4% і становив 4762,1 млн. грн., його частка в загальному обсязі фінансування зменшилась на 1,9 в.п.; обсяг коштів організацій підприємницького сектору зменшився на 10,3%, державного сектору – на 13,2% (відповідно 1975,9 млн. грн. і 326,0 млн. грн., їх частка в загальному обсязі фінансування зменшилась на 2,1 в. п. та 0,5 в. п.). При цьому обсяг власних коштів збільшився на 24,2% (1466,6 млн. грн., їх частка в загальному обсязі фінансування збільшилась на 2,5 в. п.); коштів іноземних джерел – на 12% (2411,5 млн. грн. і 2,2 в. п.) [1]. Так, фактичний обсяг фінансування наукової сфери за рахунок усіх джерел за останні 3 роки перебував на рівні 0,6-1 % ВВП.

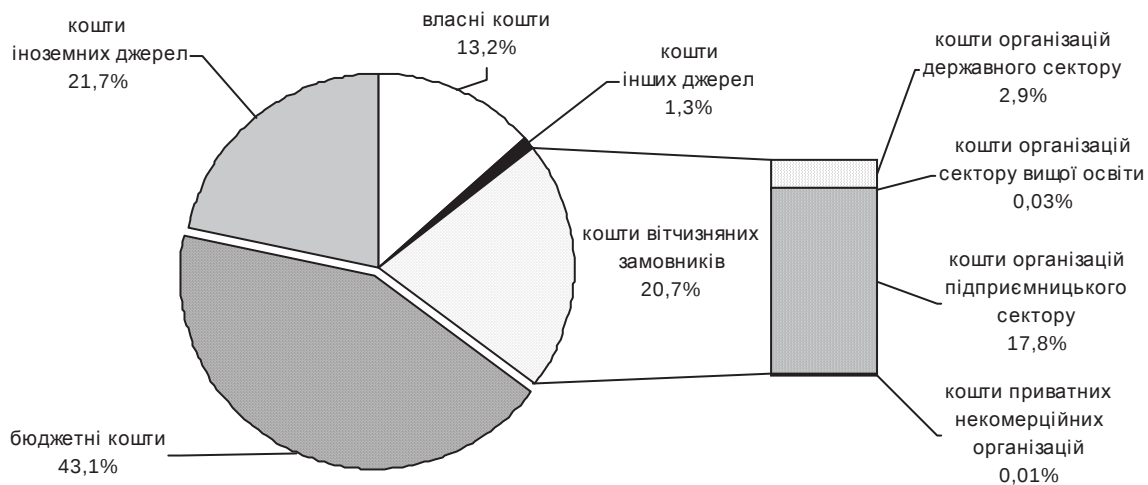

Рис. 2. Розподіл загального обсягу фінансування наукових та науково-технічних робіт в Україні у 2013 році за джерелами, %

Побудовано автором за джерелом [1]

Наука, котра і так отримує хронічно недостатньо коштів, стає все менш пріоритетною. Загалом рівень видатків на різноманітні дослідження, розробки, підготовку наукових кадрів та науковий супровід та забезпечення для різних відомств впав на 16% до 4,42 млрд. грн. за 2014 р. і далі планується досить суттєве зниження видатків.

Інтелектуальна творчість молодих науковців формує якісну основу інноваційного потенціалу та реалізується у фундаментальних відкриттях, винаходах, розробках, патентах, нових видах техніки і технологій. Слід зазначити, що творча активність українських учених характеризується піднесенням. Патентна статистика є основним показником інноваційного

потенціалу й одним із ключових показників технологічного розвитку країн і регіонів світу. Україна демонструє досить високу патентну активність. Так, за даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності у рейтингу зі 103 країн світу за кількістю патентів у 2013 р. Україна посіла 24-те місце [6].

Рівень багатьох вітчизняних розробок не просто відповідає рівню світових аналогів, але й перевищує його. Ведеться інтенсивна пошуково-дослідницька робота в напрямках створення нових видів продукції, техніки, технологій. Із загальної кількості робіт 11,8% спрямовано на створення нових видів виробів, 36,8% яких – нові види техніки; 10,5% – на створення нових технологій, 44,8% яких – ресурсозберігаючі; 2,5% – на створення нових видів матеріалів; 1,6% – нових сортів рослин, порід тварин, а також 15,8% – зі створення нових методів і теорій, майже половина яких були використані у подальшій роботі [5, с. 126]. Щорічне зростання обсягів впроваджених нововведень є позитивною ознакою поживлення інноваційних процесів в Україні.

Таким чином, розглянуті проблеми, що стосуються формування, збереження і розвитку інноваційного потенціалу молоді, сконцентрованого у науково-технічній сфері України, дозволяє зробити висновок про те, що причини існуючого у вказаній сфері помітного відставання нашої країни від економічно-розвинених держав світу передусім стосуються не рівня вітчизняного інноваційного потенціалу, який є досить високим, а полягають у відсутності належних організаційно-економічних механізмів щодо його використання.

Загальна недостатня інновативність української економіки стала причиною відсутності попиту з боку вітчизняних підприємців на інноваційні продукти власної науково-технічної сфери, змусила молодих винахідників звертатися за кордон у пошуку можливостей реалізації своїх ідей, тобто в Україні інноваційний потенціал молоді у національних інтересах використовується неефективно.

У цілому, стратегічним завданням для нашої держави повинно бути створення національної інноваційної системи, яка передбачатиме ефективну взаємодію держави, наукової сфери, бізнес-середовища та власне молоді з метою сприяння росту потоків знань. В основі цього завдання повинні бути: інвестиції в людські ресурси (зокрема молодь) з акцентом на науку; активний імпорт технологій і ноу-хау, капіталу, укладання контрактів про тривале співробітництво в галузі інновацій; постійне вдосконалення системи освіти; активний розвиток інноваційної інфраструктури (наукових парків, дослідницьких лабораторій, бізнес-інкубаторів, технопарків); розробка стратегій і стимулів для залучення молоді у науково-технічну сферу.

Література:

1. Доповідь "Наукова та науково-технічна діяльність в Україні у 2013 році" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Інтелектуальний потенціал: соціальні виміри використання та розвитку [колективна монографія] / М. В. Семикіна, В. І. Гунько, С. Р. Пасека / За ред. М. В. Семикіною. – Черкаси: видавництво ТОВ «МАКЛАУТ», 2012. – 336 с.
3. Ильинский И. М. О молодежи и молодежной политике // Социально-гуманитарные знания. - 2007. □ № 5. - С. 158–172.
4. Морозов О. Ф. Ціна думки – інтелектуальний капітал: Монографія. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2005. – 352 с.
5. Наукова та інноваційна діяльність в Україні [Текст]: стат. зб. / держ. служба статистики України. – К.: Інформ.-вид. центр Держстату України, 2014. – 314 с.
6. World Intellectual Property Organization. World Intellectual Property Indicators, 2014.